

TADEUSZ PILCH

Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii w Olsztynie

ZESPÓŁ PEDAGOGIKI SPOŁECZNEJ

Zespół Pedagogiki Społecznej istnieje już czwartą kadencję. Od początku był społecznością otwartą dla wszystkich pracowników akademickich żywiących przekonanie, że swoją działalnością i przygotowaniem naukowym mają związek z obszarem dyscypliny – pedagogiki społecznej, która w ostatnich dziesięcioleciach przeszła niezwyklej metamorfozę. Niniejsze sprawozdanie nie jest miejscem na analityczną prezentację problemów teoretycznych naszej dyscypliny; dlatego jej przemiany łatwiej zilustrować poprzez ukazanie jej instytucjonalnego rozwoju. Symboliczną personifikacją umownego początku dyscypliny w najnowszych czasach były nazwiska dwóch wychowanków Heleny Radlińskiej: Ryszarda Wroczyńskiego i Aleksandra Kamińskiego i ich podręczniki „Pedagogika społeczna” – pierwszego i „Funkcje pedagogiki społecznej” – drugiego. Komplementarny układ treści tych dwu podręczników oraz kierowane przez nich Katedry na Uniwersytecie Warszawskim i na Uniwersytecie Łódzkim wyznaczają obszary tematyczne dyscypliny, instytucjonalne rozmiary istnienia oraz zasoby kadrowe ograniczone do kilkunastu osób zatrudnionych w tych dwu katedrach oraz kilkudziesięciu powiązanych z katedrami i ich pracownikami działaczy społecznych, oświatowych, wychowawców, nauczycieli. To były lata 70. ubiegłego wieku. Rychło potem, na początku lat 80. rozpoczęła się dynamiczna ekspansja kadrowa i instytucjonalna pedagogiki społecznej.

I oto w niecałe pół wieku później mamy do czynienia z sytuacją, w której trudno precyzyjnie określić liczbę ośrodków uprawiających pedagogikę społeczną, zasób kadrowy tej dyscypliny, bo brakować zaczyna kryteriów pozwalających na przybliżoną atrybucję pracowników zajmujących się umownie zakresem problemów domniemane przynależnych do pedagogiki społecznej. Na uczelniach całego kraju na początku roku akademickiego 2014/2015 działało 12 katedr i 9 zakładów pedagogiki społecznej. Pracowało w nich 45 samodzielnych pracowników naukowych, w tym 8 profesorów zwyczajnych oraz 135 adiunktów z tytułem doktora i 15 asystentów – magistrów.

Taki rozwój dyscypliny, jej niebywałe wzbogacenie tematyczne i zróżnicowanie, nie byłyby możliwe, gdyby nie były inspirowane wyraźnymi potrzebami społecznymi.

Na pierwszym zebraniu członków Zespołu inauguracyjnym działalność został wybrany jego zarząd w składzie: Tadeusz Pilch – przewodniczący, dr hab. Ewa Jarosz, z Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. Mirosław Sobecki, profesor Uniwersytetu w Białymstoku – jako zastępcy przewodniczącego oraz dr Aneta Ostaszewska, z Uniwersytetu Warszawskiego – jako sekretarz Zespołu.

Jedną z pierwszych decyzji Zarządu było postanowienie zorganizowania V Zjazdu Pedagogów Społecznych. Jego celem była integracja zróżnicowanego i rozproszonego środowiska, uporządkowanie zakresów pojęciowego, problemowego, badawczego, praktycznego naszej dyscypliny oraz wypracowanie strategii dalszego rozwoju i pryncypiów aksjologicznych pedagogiki społecznej.

Zjazd odbył się w dniach 26–28 listopada 2013 r. w Jachrance pod Warszawą. Uczestniczyło w nim ok. 150 osób, w tym goście z Niemiec, Czech, Ukrainy, Słowacji. Znamienny był tytuł samego Zjazdu: „Pedagogika społeczna w służbie człowiekowi i wartościom w XXI wieku”. Natomiast strategia rozwoju i aksjologii naszej dyscypliny została wyrażona pięknym powiedzeniem Janusza Korczaka: „Nie wolno zostawiać świata takim, jaki jest”. Na Zjazd została przygotowana zbiorowa publikacja pt. „Zagrożenie człowieka i idei sprawiedliwości społecznej”, red. T. Pilch i T. Sosnowski, wyd. akademickie „Żak”, Warszawa 2013, s. 444. Drugi tom materiałów już pozjazdowych ukazał się rok później pod lekko zmodyfikowanym tytułem: „Pedagogika społeczna wobec zagrożeń człowieka i idei sprawiedliwości społecznej”, red. W. Danilewicz, W. Theiss, wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2014, s. 590. Na treść tych dwu tomów zjazdowych składa się 60 rozpraw autorstwa 61 pracowników naukowych z Polski i z zagranicy.

Naszym działaniom pragnęliśmy nadać sens praktyczny. Dlatego wystosowaliśmy wiele uchwał do naczelnych organów państwa, m.in. ministerstw, komisji sejmowych, organizacji publicznych, w sprawach, które uważamy za fundamentalne dla ładu i sprawiedliwości społecznej. Tu dodam, że takie „interwencyjne” listy, kierowane do naczelnych organów władzy państwowej stały się trwałym mechanizmem reagowania naszego Zespołu na różne „bólączki” trapiące społeczeństwo lub w jakiś sposób zagrażające zasadom sprawiedliwości społecznej. Posiadamy liczne dokumenty reakcji władz na nasze „interwencje”, które potwierdzają słuszność i celowość tego typu działalności. W ten sposób próbujemy zerwać z upowszechnionym stylem komunikacji między pedagogiką akademicką a praktyką społeczną wyrażającą się właśnie brakiem komunikacji. Nasze wieloletnie zaniedbania w tym względzie nazywam „pedagogiką milczenia społecznego”. Kontynuowanie takich reakcji na zjawiska społeczne, które uważamy za niekorzystne społecznie polecamy praktyce następnych zarządów Zespołu. Z zadowoleniem stwierdzamy bowiem, że pisma sygnowane w imieniu kilkudziesięciu profesorów i ponad stu doktorów dyscypliny mają moc silnego argumentu w gremiach politycznych.

Zespół patronuje wydawaniu kwartalnika „Pedagogika Społeczna” założonego w 2001 r. przez Tadeusza Pilcha i Zbigniewa Kuźmińskiego. Redaktor naczelny do roku 2013 – Tadeusz Pilch, od roku 2014 – Wiesław Theiss. Zastępcami redaktora naczelnego są: dr hab. Wioleta Danilewicz, dr hab. Ewa Ja-

rosz, prof. dr hab. Barbara Smolińska-Theiss. Sekretarzami redakcji są: dr hab. Agnieszka Naumiuk oraz mgr Izabela Kubicka. W Komitecie Redakcyjnym oraz Radzie Programowej znajdują się czołowe nazwiska krajowej pedagogiki społecznej i liczni przedstawiciele europejskich uczelni z pokrewnych specjalności. Kwartalnik stał się uznanym forum publicystyki naukowej w naszej dyscyplinie i mimo licznych trudności dobrze służy upowszechnieniu problemów z zakresu pedagogiki społecznej. Rocznie publikowanych jest w kwartalniku kilkadziesiąt opracowań teoretycznych, badawczych, informacji i sprawozdań. Wydawany jest przy wsparciu Wyższej Szkoły Nauk Społecznych „Pedagogium” w Warszawie.

Zespół Pedagogiki Społecznej był inspiratorem oraz patronem licznych konferencji naukowych, w tym międzynarodowych w Brnie wraz z Instytutem Studiów Międzykulturowych, w których organizacyjnie uczestniczy Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego.

Do najważniejszych konferencji współorganizowanych przez członków Zespołu Pedagogiki Społecznej oraz konferencji pod patronatem Zespołu, w których członkowie Zespołu licznie zazwyczaj brali udział zaliczyć można:

– III Międzynarodową Konferencję Naukową: „Pedagogika społeczna w kontekście globalnego kryzysu”. Organizatorzy: Instytut Mezioborowych Studií Brno, Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy; 5–6 maja, Brno (Republika Czeska) 2011 r.;

– Międzynarodową Konferencję Naukową „Rodzicielstwo w kontekście współczesnych przemian społecznych”. Organizator: Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Opolskiego oraz Urząd Miasta Opole, 17–18 maja 2011 r., Kamień Śląski;

– IV Międzynarodową Konferencję „Dylematy pedagogiki społecznej w postmodernistycznym świecie; Brno (Republika Czeska) 19–20 kwietnia 2012 r.;

– Konferencję naukową: „Zróznicowanie przestrzeni życia – współczesne wyzwania pedagogiki społecznej”; Goniądz, 22–23 maja 2012, Zakład Pedagogiki Społecznej, Uniwersytet w Białymstoku;

– V Międzynarodową Konferencję „Pedagogika społeczna w kontekście etapów życia człowieka”, Brno 18–19.04.2013 r.;

– II Międzynarodową Konferencję „Rodzicielstwo w obliczu sytuacji trudnych: Niepełnosprawność – zaniedbanie – dezintegracja, Kamień Śląski, 08–09.05.2013 r.;

– Międzynarodową Konferencję „Pedagogika społeczna w służbie jednostce i społeczeństwu – między indywidualizmem a wspólnotowością”, 08–09.04.2014 r. Brno (Republika Czeska), Org. IMS Brno, Katedra Pedagogiki Społecznej US, Univerzita Mateja Bela w Banskej Bystrici, Pedagogium – Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie;

– Międzynarodową Konferencję „Zagrożone człowieczeństwo w poszukiwaniu i rozwijaniu sił społecznych”, 22–23 października 2014 r., Stare Jabłonki, Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytet Warmińsko-Mazurski;

– Międzynarodową Konferencję Naukową „Młodzież czasów przemian społeczno-kulturowych. Od kontekstów teoretycznych-empirycznych do praktyki

socjalno-wychowawczej w perspektywie międzynarodowej”, 14 listopada 2014 r., Poznań, Zakład Pedagogiki Społecznej UAM;

– 7. Międzynarodową Konferencję Naukową „Pedagogika społeczna a zagrożenie społeczne, instytucjonalne i indywidualne”. Brno, Republika Czeska, organizatorzy: Instytut Mezioborowych Studii, Univerzita Mateja Bela w Banskej Bystrici, 14–15 kwietnia 2015 r.;

– III Międzynarodową Konferencję Naukową „Rodzicielstwo w różnych etapach rozwoju rodziny”, Kamień Śląski, 06–07 maja 2015 r., Katedra Pedagogiki Społecznej Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Opolski;

– Konferencję naukową: „Pedagog jako animator przestrzeni życia społecznego”, Lipowy Most, 31.05–2.06.2015 r., Uniwersytet w Białymstoku, Zakład Pedagogiki Społecznej.

W czasie trwania ostatniej kadencji członkowie Zespołu opublikowali ponad pół tysiąca książek, artykułów, sprawozdań z badań. Były to oczywiście owoce indywidualnego wysiłku, ale czasami potrzebna była oficjalna firma naukowa i wówczas Zespół był do dyspozycji. Tak działo się m.in. w przypadku badań dojazdów dzieci i młodzieży do szkół na Warmii i Mazurach. Badaniom patronował Zespół Pedagogiki Społecznej. Ich owoc – książka pt. „Dowożenie dzieci i młodzieży na Warmii i Mazurach. Narodziny nierówności”, red. T. Pilch, została oddana do druku.

W okresie naszej kadencji w obszarze naszej dyscypliny tytuły profesorskie otrzymały: Barbara Kromollicka – kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej w Uniwersytecie Szczecińskim, Barbara Smolińska-Theiss, kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Anna Nowak z Katedry Pedagogiki Społecznej w UŚ w Katowicach. Tytuły dr habilitowanych otrzymali Jolanta Muszyńska z Uniwersytetu w Białymstoku, Ewa Bielska, Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz i Maciej Bernasiewicz z Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego

Zespół publikuje najważniejsze informacje, komunikaty, głosy dyskusyjne w specjalnym nieperiodycznym Biuletynie Zespołu Pedagogiki Społecznej. W czasie trwania naszej kadencji zredagowaliśmy 18 numerów Biuletynu.

Uważamy, że zadaniem strategicznym nowego kierownictwa Zespołu będzie dalsza integracja środowiska, starania o trwałe wyeliminowanie z praktyki publicznego działania stygmatu pedagogiki milczenia społecznego, czyli stałe reagowanie na wszelkie zjawiska naruszające ład i reguły dobrostanu społeczeństwa.

Z przyczyn formalnych, w składzie naszego Zespołu działań Zespół Andragogów. Udzielenie gościny bratniej subdyscyplinie pedagogicznej było dla nas wielką przyjemnością. Wszelka jednak działalność andragogów, z zewnętrznych obserwacji bogata i różnorodna, była całkowicie autonomiczna i nie podlegała naszej ocenie. Życzymy Zespołowi Andragogiki wszelkiej pomyślności.